

**FACTORI DE INFLUENȚĂ
ÎN ACTIVITATEA ECONOMICĂ ȘI VALUTARĂ
A COMPANIILOR DE TRANSPORT**

LUCIAN BOTEA

**FACTORI DE INFLUENȚĂ
ÎN ACTIVITATEA ECONOMICĂ ȘI VALUTARĂ
A COMPANIILOR DE TRANSPORT**

Copyright © 2013, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOTEA, LUCIAN

**Factori de influență în activitatea economică și
valutară**

**a companiilor de transport / Lucian Botea. - București : Pro
Universitaria, 2013**

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-805-2

656:339.743

INTRODUCERE

Într-o abordare deterministă, globalizarea reprezintă o restructurare și o utilizare mai eficientă a dimensiunilor spațio-temporale nu numai sub aspect fizic prin utilizarea tehnologiilor moderne, ci și sub aspectul înlăturării absolut necesare a unor bariere administrative și mentale. Evoluția pe calea globalizării, parcurgerea unor etape, aduce în discuție noi aspecte cu un grad de complexitate mai ridicat și care depășește capacitatea de înțelegere și de adaptare a unui număr mare de oameni. Se apreciază că în economia mondială se derulează concomitent două procese paralele, aparent contradictorii dar în fapt complementare: globalizarea și descentralizarea. Primul proces constă în transnaționalizarea până la supranaționalizare cu deosebire în domeniile comerțului, finanțelor și tehnologiilor de vârf, iar al doilea, constă în transmiterea de către guvernul național către comunitățile locale a tot mai multe atribuții administrative, sociale, educaționale, bugetare și în consecință, rolul statului național se va limita la diplomatie, armată, adoptarea legislației interne. Complementaritatea celor două procese trebuie privita ca o relație „internațional - național” prin care se valorifică valențele fiecăreia dintre părți. În esență, globalizarea răspunde nevoilor umanității de a rezolva problemele alimentare, energetice și de materii prime, reglării echilibrului ecologic și reducerea decalajelor dintre țările bogate și sărace.

Piața financiară actuală poate fi considerată „avangarda” globalizării și se caracterizează printr-o largă autonomie. Fenomenul financiar reprezintă în prezent, domeniul cel mai dinamic al procesului de globalizare. Sub impulsul amplificării relațiilor economice dintre state, piața financiară s-a extins spațial și a cunoscut transformări structurale profunde în ceea ce privește mecanismele și instrumentele utilizate, precum și în ceea ce privește instituțiile care o deservesc. Relațiile dintre componentele sale s-au intensificat pentru a se putea realiza un maxim de eficiență și diminuarea riscurilor.

Nucleul central al finanțelor internaționale a devenit piața valutară care trebuie să gestioneze creșterea exponențială a operațiunilor de schimb și regimul flotant al monedelor. Integrarea pieței financiare s-a produs atât pe verticală cât și pe orizontală, primul aspect fiind reflectat de interconectarea componentelor sale, iar al doilea de ieșirea de sub control național. Principala funcție a pieței financiare globale este cea de dirijare a fluxurilor de capital de la sursele de constituire către locațiile cele mai eficiente, asigurând o rentabilitate corespunzătoare și plasamentul cât mai puțin riscant. Dezvoltarea mondială a

pieței financiare nu este însă uniformă ca urmare a unei evoluții economice diferențiate. Constituirea capitalurilor în zonele dezvoltate și plasarea nevoilor de finanțare în zonele în dezvoltare, face ca fluxurile financiare să aibă un sens invers celui de la începuturile creșterii economice când resursele naturale ale țărilor, în prezent sărace, au susținut dezvoltarea celor bogate.

Evoluțiile demografice și-au schimbat esențial arhitectura în ultimii ani. Structura pe vârste indică o îmbătrânire a populației și în consecință sa modificat și cererea pieței. Sectoare economice, precum cel al divertismentului, sa restrâns, în favoarea celui farmaceutic, iar exemplele pot continua. Forța de muncă este caracterizată printr-o migrațiune accentuată dinspre zonele sărace către cele dezvoltate. Se apreciază că în următorii 25 de ani creșterea populației și structura acesteia vor fi influențate de scăderea ratei natalității la nivelul de subînlocuire, îmbătrânirea populației ca urmare a natalității scăzute și a creșterii speranței de viață și creșterea ratei mortalității în principal în zonele subdezvoltate.

Investițiile, ca principal factor de creștere, au devenit în prezent o problemă globală. Peisajul economico-social se prezintă bipolar, existând o zonă restantă în care sunt concentrate capitalurile și tehnologiile și o altă zonă, cea mai extinsă, în care resursele minerale și umane sunt foarte mari. Ridicarea zonei mai puțin dezvoltate se poate face doar prin crearea de fluxuri financiare dinspre țările dezvoltate sub formă de credite și investiții. Până în anii '90, principalele fluxuri financiare internaționale către țările în curs de dezvoltare erau datoria externă și asistența financiară oficială. Deoarece acest tip de finanțare nu și-a atins scopul, decalajele dintre țări adâncindu-se, a fost înlocuită cu investițiile străine directe (ISD), care, în prezent, alături de sumele repatriate de rezidenți constituie cel mai important flux financiar internațional către țările în curs de dezvoltare.

Criza financiară pe care omenirea o traversează a făcut ca fluxurile de ISD la nivel mondial să înregistreze un declin drastic. Se estimează că unele schimbări majore în tendințele globale ale investițiilor străine directe se vor impune pe termen scurt și mediu: economiile în tranziție au absorbit jumătate din fluxurilor globale de ISD în 2009 și ponderea relativă a acestora atât ca destinații și surse de ISD este de așteptat să crească în continuare; serviciile și sectorul primar vor absorbi în continuare o parte tot mai mare de ISD; stocul de ISD va continua să crească, în ciuda creșterii de taxe instituite ca efect a crizei economice de unele state. Ca structură, sa constatat o creștere a ponderii investițiilor de volum redus. Recuperarea investițiilor străine directe stă sub semnul incertitudinii atâta timp cât stabilitatea sistemului financiar global nu este încă asigurată. Starea de sănătate a sistemului bancar s-a îmbunătățit, datorită aplicării planurilor de salvare guvernamentale, stabilizării mediului economic și normalizării piețelor financiare. Cu toate acestea, rămân deficiențe sistemice, iar eforturile de reformare a arhitecturii financiare internaționale pentru a evita crizele în continuare nu au avut finalitate până în prezent. Până ce aceste reforme nu vor fi încheiate, încrederea în piețele financiare globale este puțin probabil a reveni complet, ceea ce are ca rezultat

accesul limitat la credite și o continuă volatilitate a piețelor bursiere. Deasemeni, riscurile unei crize a datoriilor suverane nu poate fi exclusă, iar criza financiară care ar rezulta ar deraia grav creșterea economică globală și fluxurile de ISD.

Piața internațională de capital ca sursă de alimentare cu capitaluri pentru satisfacerea nevoilor diverse ale lumii, sa confruntat cu puternice convulsii în perioada de criză pe care a provocato. De aceia preocupările pe plan internațional vizează schimbarea filosofiei financiare astfel încât să nu mai fie posibil în viitor declanșarea unei noi crize mondiale. În principiu piața de capital asigură transferul excedentului soldului balanței de plăți externe a unui stat spre țările în care finanțările se situează sub necesarul de investiții. Piața de capital utilizează instrumente specifice de tipul activelor financiare, purtătoare de drepturi și obligații pentru părțile implicate. Pe lângă posibilitatea de transfer rapid și valorificarea superioară a capitalurilor oferă și posibilitatea recuperării rapide a acestora prin caracterul lor negociabil. Pe lângă tratarea teoretică a componentelor pieței de capital și a funcționalității acesteia, am studiat piața financiară din zona euro și tendințele pe care le manifestă pe termen mediu. La modul general *evoluțiile pe piața euro, ca de altfel și pe celelalte piețe internaționale au reflectat reținere din partea investitorilor, semn că încrederea nu sa restabilit pe deplin. Fluctuațiile de preț sau încadrat într-un interval strâns interpretat de investitori ca optim, iar randamentele au fost modeste.* Programul BCE destinat piețelor titlurilor de valoare, care vizează asigurarea adâncimii și lichidității pe segmentele cu funcționare deficitară ale piețelor titlurilor de credit și reinstaurarea funcționării adecvate a mecanismului de transmisie a politicii monetare, a exercitat un efect pozitiv pentru stabilizarea financiară a zonei. De reținut că tendința pozitivă înregistrată nu exclude ca într-un viitor apropiat să se manifeste derapaje majore.

Un răspuns fără echivoc de cum s-a ajuns la actuala criză economico-financiară este greu de dat. După 2003 când s-a încheiat recesiunea din SUA, se instaurase convingerea că s-a creat un mediu de afaceri deosebit de stabil, cu tendințe de autoîntreținere, în care creșterea economică va fi la nesfârșit, deși o serie de instituții specializate atrăgeau atenția asupra posibilității manifestării unor riscuri majore, inclusiv a crizei. Politica “banilor ieftini” este cea care a determinat criza dar nu trebuie omise nici efectele pozitive privind ritmul de dezvoltare mondială care a înregistrat cele mai înalte cote din ultimii 20 de ani. Este greu de crezut că s-ar fi putut găsi un alt “motor de creștere” pentru ultimul deceniu. O parte din banii puși la dispoziție de băncile centrale au fost investiți în propriile economii. Cel mai bun exemplu îl constituie tocmai boom-ul imobiliar din SUA, însă astfel de fenomene s-au manifestat în toate țările în care au existat condiții monetare pentru speculă imobiliară. Cercetările asupra acestei perioade au constatat existența unei proporționalități directe între dezvoltarea pieței imobiliare și expansiunea creditului intern. Cealaltă parte a banilor a fost utilizată în exterior sub forma investițiilor străine directe și de capital, de multe ori asumându-se riscuri mari. Prin emisiunea excedentară de monedă și relaxarea condițiilor de

creditare se schimbă comportamentul bancherilor și investitorilor, în principal, în ceea ce privește atitudinea față de risc. Practic se iese din tiparele raționalității economice. Disputa, în prezent, se concentrează pe echilibrul care trebuie asigurat între libera inițiativă și reglementarea pieței. În ceea ce privește România avem de-a face cu o criză structurală dată de evoluția post decembristă. Se poate afirma că intram în criză chiar dacă aceasta nu s-ar fi manifestat la nivel planetar. Revenirea economiei mondiale stă sub spectrul unui echilibru fragil existând pericolul unei noi recesiuni în țările dezvoltate, în principal, datorită măsurilor cu efect pe termen scurt luate ca măsură anticriză.

Dezvoltarea societății moderne nu poate fi concepută fără existența schimburilor comerciale interstatale, ce nu s-ar putea realiza fără ajutorul **transporturilor și expedițiilor internaționale**. Există o strânsă legătură între dezvoltarea relațiilor economice internaționale și activitatea de transport, determinată de creșterea continuă a necesităților de transport, ceea ce a dus la o intensificare a investițiilor în domeniu în vederea satisfacerii cerințelor tot mai mari ale pieței. Un fenomen nou este cel al apariției megatransportatorilor care a fost determinată de: globalizarea producției și internaționalizarea comerțului; apariția ofertei de servicii integrate; inaugurarea unui nou tip de transport, cel aerian; deregularizarea transportului.

Particularitățile activității de transport, ca ramură independentă a producției materiale constau în faptul că activitatea de transport reprezintă o continuare a activității productive în sfera circulației, ceea ce coincide cu un proces de producție suplimentar. Activitatea de transport generează servicii, iar efectul util creat prin deplasarea mărfurilor reprezintă consumul valorii de întrebuințare produse în activitatea de transport. Specificitatea procesului de producție în transporturi este data de deplasarea în spațiu a bunurilor și persoanelor realizată prin intermediul unor mijloace speciale și este influențată decisiv, sub aspect spațial de infrastructura transporturilor. Funcționarea eficientă a companiilor de transport este legată de activitatea de logistică care se referă în esență la managementul canalelor de distribuție în economie. Caracteristic noii tendințe în furnizarea serviciilor logistice sunt: oferirea unui portofoliu de multiservicii; un singur furnizor pentru toate serviciile logistice; legături formale de afaceri pe termen lung; marketingul și marcarea produselor; creșterea profesionalismului și investițiile de amploare. De subliniat că existența mai multor tipuri de transport dă caracteristici specifice fiecărei secțiuni, care le face compatibile cu diferite activități comerciale și produse.

Tranzacțiile valutare ale companiilor de transport sunt influențate de o multitudine de factori de natură financiară și comercială care se manifestă atât la nivel macroeconomic cât și microeconomic. În condițiile accentuării interdependențelor dintre economiile lumii, avem viziunea la nivel național a unui sistem deschis, iar comunicarea financiară se face prin piața valutară. Evoluția pieței valutare poate caracteriza foarte bine întreaga piață financiară, fiind într-un anume

sens chintesența manifestării combinate a tuturor factorilor economici și sociali dintr-o țară în raport cu exteriorul. Experiența ultimelor două decenii arată că nu există criză valutară pură, ci este vorba de crize gemene, disfuncționalitățile dintr-un segment al pieței financiare manifestându-se pregnant la nivelul pieței valutare.

O criză valutară este greu de definit. În principiu se admite că datorită incertitudinii induse se pierde încrederea în moneda națională, ceea ce imprimă o psihoză de schimbare a monedei locale într-o monedă străină, care produce în lanț o depreciere accentuată a puterii de cumpărare și diminuarea drastică a rezervelor valutare. Un asemenea scenariu s-a produs și în România înainte de 2000 când, după expresia Guvernatorului BNR, Mugur Isărescu, economia națională se „dolarizase”. În ceea ce privește comerțul influențele sunt diverse și vizează: evoluția de ansamblu a activității de comerț, în principal exterior, echilibrul dintre export și import, volumul mărfurilor, tipul de transport, rute, etc. În literatura de specialitate s-a încercat construirea unor modele care să prevadă din timp acumulările negative care pot să se constituie într-un viitor apropiat într-o criză valutară. Primul model construit a constatat că excesul de credite față de cererea de bani existentă în economie, a condus în condițiile unui regim de schimb fix, la diminuarea treptată a rezervelor valutare și la accelerarea tendinței de schimbare a monedei naționale într-o alta, considerată sigură. Soluția pentru autorități este de abandonare a ratei fixe sau să suporte costurile sprijinirii monedei proprii, ceea ce este puțin probabil atât timp cât rezervele valutare sunt reduse.

Următorul tip de modele pornește de la ideea echilibrării unui segment financiar prin acțiunea într-un alt segment. Ultimele modele apărute după criza asiatică (1997), combină primele două și introduc în analiză o serie de indicatori microeconomici ținând de sectorul bancar și cel real. Exemplificarea sa făcut prin aplicații ale modelului de avertizare „extragere de semnal” care surprinde abilitatea unui indicator de a semnaliza crizele și în același timp de a emite semnale false. Luând în considerare atitudinea față de risc a autorităților și costurile nesemnalizării unei crize pe un asemenea model se pot face diverse scenarii utile pentru fundamentarea politicilor financiare. Referindu-ne la criza financiară recentă se pune întrebarea dacă aceste modele au reușit să o semnaleze din timp sau nu. Răspunsul este categoric da, dar semnalele date nu au fost luate în considerare datorită caracterului “planificat al crizei”. Afirmația poate surprinde, dar este greu de crezut că cei care au inițiat aranjamentele financiare din ultimul deceniu nu au întrevăzut și consecințele. Eficiența activității valutare este determinată și de tipul de transport selectat. Analiza comparativă a eficienței tipurilor de transport conduce la concluzia că ruta maritimă, produce pentru companiile care utilizează alte tipuri de transport, importante economii de costuri. Aceste sume suplimentare pot asigura alternativ sau concomitent, creșterea profitabilității și posibilitatea de a practica tarife mai reduse care să le asigure un avantaj competitiv în piață. În consecință o activitate de transport eficientă presupune cunoașterea evoluțiilor economice și financiare globale, coroborat cu o interpretare corectă a acestora.

ECONOMIA ÎN ERA GLOBALIZĂRII

ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND GLOBALIZAREA

Globalizarea reprezintă fără îndoială un fenomen complex cu implicații și consecințe greu de cuantificat în plan rațional. Drumul parcurs pe această direcție este înainte de toate o stare de spirit, o percepție și o convingere a omului modern că evoluția societății umane nu poate urma altă cale. Tendința de globalizare și mai ales intuirea acesteia ca „singură alternativă”, poate fi explicată și argumentată printr-o serie de factori de ordin psihosocial, cultural, economic etc. Evoluția pe calea globalizării, parcurgerea unor etape, aduce în discuție noi aspecte cu un grad de complexitate mai ridicat și care depășește capacitatea de înțelegere și de adaptare a unui număr mare de oameni. Într-o abordare deterministă, globalizarea reprezintă o restructurare și o utilizare mai eficientă a dimensiunilor spațio-temporale nu numai sub aspect fizic prin utilizarea tehnologiilor moderne, ci și sub aspectul înlăturării absolut necesare a unor bariere administrative și mentale. Globalizarea este tema preferată a cercurilor liberale de dreapta, care consideră piața drept unic reglator al economiei atât pe plan național, cât și la scară planetară.

Exprimând interesele marii finanțe internaționale și ale corporațiilor internaționale, acestea susțin și promovează dezvoltarea neîngrădită a schimburilor internaționale, circulația rapidă a cuceririlor științei și tehnicii contemporane, accesul tuturor țărilor la resursele financiare pentru dezvoltare. În schimb, o serie de economiști, politologi și oameni politici de stânga privesc critic procesul globalizării, evidențiind laturile sale negative, contradictorii și care privesc economicul și socialul. Aceștia consideră globalizarea ca fiind un proces de distribuire a puterii economice, de accentuare a decalajelor economice și a diferențierilor sociale la nivel mondial. Procesul globalizării duce la accentuarea inegalităților economice și sociale pe plan intern și internațional, la intensificarea concurenței și a unor forme neloiale ale acesteia, la creșterea fără precedent a rolului piețelor de capital, în raport cu puterea organelor administrative naționale, ceea ce afectează suveranitatea națională. Datorită amplitudinii fenomenului, în literatura de specialitate globalizarea este abordată în mod divers, putându-se desprinde mai multe abordări conceptuale:

- interdependența economiilor statale, ca urmare a creșterii coeficientului de dependență față de economia mondială în sensul procurării de resurse, tehnologii și capitaluri;

- proces obiectiv de deschidere pe măsura dezvoltării schimburilor economice internaționale;
- diminuarea rolului guvernelor naționale ca urmare a extinderii acțiunii capitalului investițional internațional și a corporațiilor transnaționale devenind un proces de administrare a lumii de către forțe transnaționale.

Banca Mondială aprecia într-un raport din anul 2000 că în economia mondială se derulează concomitent două procese paralele, aparent contradictorii dar în fapt complementare: globalizarea și descentralizarea:

- **globalizarea** constă în trans-naționalizarea până la supra-naționalizare cu deosebire în domeniile comerțului, finanțelor și tehnologiilor de vârf;
- **descentralizarea** constă în transmiterea de către guvernul național către comunitățile locale a tot mai multe atribuții administrative, sociale, educaționale, bugetare și în consecință, rolul statului național se va limita la diplomație, armată, adoptarea legislației interne.

Complementaritatea celor două procese trebuie privită ca o relație „internațional-național” prin care se valorifică valențele fiecăreia dintre părți.

SISTEMUL ECONOMIC GLOBAL

Dezvoltarea treptată a economiilor naționale a condus la amplificarea schimburilor comerciale și implicit a unor fluxuri monetare de contrapartidă. Secolul XX a consacrat formarea economiei mondiale privită nu ca o sumă a economiilor naționale, ci ca un sistem caracterizat prin interdependențe și concurență ca urmare a unui schimb mutual permanent de produse și servicii dar și a unei dispute privind accesul atât pe piața materiilor prime și a resurselor energetice cât și pe piața produselor finite. Procesul de globalizare a economiei mondiale, a început la mijlocul anilor '80, a căpătat noi valențe și adepți în deceniul '90 și continuă în prezent să se manifeste cu putere deși are de înfruntat concepții regionaliste și naționaliste. Într-un sens larg, procesul de globalizare economică, poate fi definit ca fiind procesul dinamic al creșterii interdependențelor dintre statele naționale, ca urmare a extinderii și adâncirii legăturilor dintre acestea și variate sfere ale vieții economice, politice, sociale și culturale.

Abordată din punct de vedere economic și financiar, globalizarea poate fi definită drept întărirea și lărgirea legăturilor dintre economiile naționale pe piața globală a bunurilor, serviciilor și mai ales a capitalurilor. Globalizarea a devenit un proces obiectiv, implacabil, care se desfășoară cu o viteză adeseori amețitoare, cuprinzând în sfera sa cvasitotalitatea statelor lumii. Sub aspect strict economic, al eficienței alocării și utilizării resurselor, globalizarea economică apare ca un fenomen rațional, de natură să furnizeze un volum mai mare de bunuri și servicii cu resurse tot mai puține. Globalizarea economică presupune, așadar, în esență,